

RECENZJE, OMÓWIENIA, NOTY

**Marie Hádková, *Čeština z druhé strany*. Pedagogická fakulta
Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, Ústí nad Labem 2008,
231 s., ISBN 978–80–7414–100–3.**

Monografie Marie Hádkové *Čeština z druhé strany* byla vydána již na přelomu minulého a letošního roku, aniž by jí byla dosud v odborném bohemistickém tisku věnována náležitá pozornost. Touto recenzí bychom na uvedenou publikaci rádi upozornili už jenom proto, že monografií věnovaných problematice češtiny jako cizího jazyka rozhodně bohemistická obec nemá k dispozici příliš.

Za posledních několik let lze jmenovat pouze práci Milana Hrdličky *Cizí jazyk čeština* (Praha 2002); srovnáváme-li obě monografie, konstatujeme, že práce Marie Hádkové je výsostně teoretická a v mnohém staví problematiku češtiny jako cizího jazyka do nových souvislostí.

V počátku práce poukazuje na bohatou historii výuky češtiny jako cizího jazyka, jak je doložena již ve středověkých pramenech. Zde lze snad jen mírně zapochybovat o roli Klaretových slovníků; jejich význam pro vývoj české lexikografie je nesporný, sama autorka však konstatuje, že „šlo o slovníky, které Mistr Klaret cíleně využíval se svými žáky – připravoval je ke studiu na univerzitě (studiu v latině)”. Jak autor slovníků, tedy Bartoloměj z Chlumce, řečený Klaretus, tak jeho spolupracovníci, autorka sama zmiňuje např. Arnošta z Pardubic, Jana Očka z Vlašimi a Havla ze Strahova, a v posledku ani Klaretovi žáci zřejmě nevnímali češtinu jako cizí jazyk. Ovšem jak už bylo uvedeno výše, Klaret je považován za zakladatele české lexikografie a funkci slovníků při výuce cizích jazyků jistě nelze zpochybnit.

Pro celkové pojetí problematiky „češtiny z druhé strany” je determinující její ukotvení v teorii jazykového znaku a analýze komunikace. Autorka porovnává unilaterální a bilaterální pojetí jazykového znaku, zabývá se funkcí a funkčností jazykového znaku v procesu komunikace, aby následně přistoupila k tzv. modelování, které je nejrozsáhlejší a současně nejhodnotnější, protože vysoce inovativní částí práce.

Formou modelu, jehož konečnou podobu autorka vytváří na základě prací V. Lamsera a J. Kořenského, se snaží o co možná nejpřesnější popis komunikace v procesu výuky češtiny pro cizince. Modeluje tak podavatele a příjemce, směr komunikace, komunikační kanály, obsah komunikace, záměr komunikace, efekt, komunikační kontext a společenskou situaci.

Veškeré modely, především ale obsah komunikace, efekt a kontext jsou vytvářeny se zřetelem k jednotlivým úrovním Společného evropského referenčního rámce pro jazyky a s ohledem na doporučení Rady Evropy.

Jednotlivé modely jsou zpracovávány mimořádně podrobně, odráží se v nich autorčiny dlouholeté zkušenosti jak v oblasti praktického vyučování češtiny pro cizince, tak v oblasti teoretického bádání, což se promítá v cenných postřezích z praxe i v hojných odkazech na vlastní starší texty.

Autorka do vytvářených modelů zahrnuje i jevy pro cizince tak obtížné a teoreticky stěží uchopitelné, jako jsou otázky stylové stratifikace národního jazyka. Poukazuje na komplikovanost diglotické situace v ČR, kde rodilí mluvčí přirozeně přepínají mezi jednotlivými kódy, tedy mezi prestižní varietou národního jazyka a jeho ostatními útvary. Adekvátní a posléze spontánní užívání prvků spisovných, hovorových a obecně českých však představuje pro mluvčího „z druhé strany” mimořádný problém.

Zvolená metoda autorce umožňuje postihnout proces komunikace ve výuce do nejmenších podrobností, současně však tímto způsobem otevírá celou škálu otázek souvisejících s praktickým výukovým procesem, na něž v textu nenacházíme odpověď. Tato zdánlivá nedokonalost však může být cílem – teoretická monografie je dobrým základem, na nějž může navázat další práce praktického lingvodidaktického charakteru, kterou by jistě uvítali všichni, kdo se zabývají češtinou jako cizím jazykem.

Darina Hradilová, Olomouc